

Krause, Christian Gottfried

Christian Gottfried Krause: O hudební poezii : [úvodní část]

In: Šťastná, Kateřina Alexandra; Krause, Christian Gottfried. *Christian Gottfried Krause: O hudební poezii : komentovaný překlad*. Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2022, pp. 39-42

ISBN 978-80-280-0145-2; ISBN 978-80-280-0146-9 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.77604>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20230210

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ČÁST II

Christian Gottfried Krause
na portrétu Gottfrieda Hempela (kolem roku 1754)

CHRISTIAN GOTTFRIED KRAUSE: **O HUDEBNÍ POEZII**

Dopis panu G.

Zde Vám předávám své pojednání *O hudební poezii*. Ačkoli je nedokonalé, jistě ho přijmete příznivě. Je to do jisté míry Vaše vlastní dílo. Vy jste mi k němu učinil první návrh a Vaše soudy mi během práce pomáhaly lépe nahlédnout a určit mnohou pravdu. Měl bych sice uposlechnout hesla *nonum prematur in annum*.¹ Jenže Vy znáte mé nynější těžkosti, a pokud jsem byl zvláště na některých místech příliš rozvláčný, tak jen proto, že se mi nedostávalo času, abych dokázal být stručnější. Nehledě na to, mám ještě dost úcty před krásnými vědami, takže Vás jistě smím poprosit, abyste dal mou knihu prolistovat svým ostatním přátelům.² Tato prosba v sobě nemá nic marnivého, nýbrž pouze vím, že Vy a Vaši přátelé budete o předmětu dále uvažovat. Budete v hudební poezii činit pokusy a ty se Vám podaří. Mohl bych si přát krásnější plod své práce?

Pokračujte, nejdražší příteli, k mému potěšení. Jsem Váš upřímně oddaný služebník.

Autor

Berlín 5. listopadu 1751

1 Po devatero let [svůj rukopis pod zámekem drž]. HORATIUS FLACCUS, Quintus. *De arte poetica. O umění básnickém*. Praha: Academia, 2002, 388. Tímto Horatiovým doporučením se při vydání své dvanáctisvazkové učebnice rétoriky *Institutionis oratoriae libri XII* chtěl řídit i Krausem citovaný Marcus Fabius Quintilianus. Viz Dopis vydavateli Tryphonovi 2: „Řídil jsem se také radou Horatiiovou, jenž ve své *Poetice* nabádá, aby se s vydáním nepospíchalo, ale devět let má se s ním čekat, a nechal jsem své dílo odpočinout, abych se k němu vrátil, až ochladne má láska k vlastnímu výtvoru.“ Viz QUINTILIANUS, Marcus Fabius. *Základy rétoriky*. Praha: Odeon, 1985.

2 Adresátem tohoto přípisu byl Johann Wilhelm Ludwig Gleim (1719–1803), klíčová osobnost německého básnického anakreontismu, s nímž byl Krause v kontaktu od jejich setkání r. 1746. Ke Gleimovým přátelům náležel okruh básníků, s nimiž se Krause jeho prostřednictvím rovněž seznámil, viz část 2.1.2. Viz též pozn. 2 části I.

Předmluva

Skladatelé nezřídka bĕdují, že pro ně bývá mrzuté, převést leckterou poezii určenu ke zhudebnění do not. Naopak se mohou zase ke zpěvu určené básně jistě zhudebnit snadno a dobře zpívat, pokud jsou jejich slova plynulá a půvabná. Jen se v nich nenalézá bohatství, vznešenost a síla myšlenek a nejsou naplněny obrazy a novým výrazem, jež činí jiné básně tak oceňovanými. Proto se dospělo k myšlenkám, že báseň nemůže mít náležitě dokonalosti, má-li být příjemná pro hudbu. Básník, který tvoří takové verše, se stává otrokem hudebního umění. Obětuje rozum pohodlí skladatele a poezie prohrává tam, kde hudba vítězí.

Je to tím, že mnohý skladatel předepisuje básníku pro zhotovování hudebních textů pravidla, jež jsou možná nepříznivá pro samu podstatu poezie. Od jisté doby se však proti tomu velmi bojuje, a tu zase básníci chtěli skladatelům ukázat, jak by měli vokální skladby zhotovovat. Je tedy otázka, zda by měl být následován ten, kdo při vytváření básně určené pro hudbu hledí na její určení málo nebo na ně nehledí vůbec a nepřizpůsobuje tomu její vnitřní ráz a myšlenky, ani sloh a slova. Mnozí skladatelé k tomuto mínění přispívají tím, že si troufají zhudebňovat všechny básně bez výjimky. Přinejmenším chtějí z každé poezie, jež je rozdělena na árie a recitativy, učinit dobrou zpěvní skladbu. Árie mohou být krátké nebo dlouhé a v takovém stylu, jak si přejí. Ohnivý a vynalézavý duch může sice učinit mnohé, ale to, co se k sobě dobře hodí, je přesto to nejlepší.

U vokální skladby se pojí hudba s poezií tak, aby společnými silami vytvořily smyslově dokonalé dílo. Jaká by tedy měla být nevhodnější poezie k tomuto účelu, jsem se snažil ukázat v následujícím pojednání. Protože však přitom záleží na pravdivém vyjádření vášní, přál bych si, aby v nás nějaký německý Racine³ probudil tolik setrvalé horlivosti k působivému psaní, jako nás pan Haller⁴ přiměl básnit s bohatstvím obraznosti a promyšleně. Napodobovat hnutí mysli a líčit city vyžaduje stejně obratnosti i píle a nemůže snížit věhlas a uznání. Všichni čtenáři říkají spolu s panem von Canitzem:

*Hör ich die Dido dort von Schimpf
und Undank sprechen,
so möcht ich ihren Hohn an dem
Trojaner rächen.*

Slyším-li Dido tam o pohaně
a nevděku promlouvát,

3 Jean Racine (1639–1699), francouzský básník, dramatik, překladatel a libretista.

4 Albrecht von Haller (1708–1777), švýcarský básník, lékař, anatom a botanik.

pak chtěl bych za její potupu
na Trójanech sám mstu vykonat.⁵

A u Horatia stojí:

*Non satis est, pulchra esse poemata: dulcia sunt;
et quocunque volent, animum auditoris agunt.*

Vázaná řeč má být krásná: ba víc, jak flétna by znít měla,
aby posluchač fascinován šel kamkoli za ní.⁶

Pokud ještě klademe Římany za Řeky, pak pouze proto, že Římané nezobrazovali srdce a prostou přírodu tak krásně jako Řekové a protože neměli žádného Sofokla a Euripida. A tak mohou být ovšem Francouzi hrdi na svého Corneilla, Racina a Voltaira.⁷ *Cid*, špatná hra velkého Corneilla,⁸ se ve Francii stále poslouchá s potěšením, a poslední díla tohoto vznešeného básníka takové uznání nenacházejí, ač jsou sepsána podle pravidel mnohem lépe. V jedněch jsou krásy, k jejichž vnímání se žádá jasný rozum a vznešená obrazotvornost, v jiných pak dokonalosti, jež srdce shledává jako pravé, to srdce, které se ve svých výpovědích neliší od rozumu a jaké vytvořila příroda stejně v nás všech.

Doporučuji ve svém pojednání, aby se vokální skladby pokud možno vytvářely dramaticky, nebo spíše historicky, to jest s příběhem. Mohou tedy obsahovat oba nejvyšší druhy poetického napodobení, totiž příběh i mluvu citů. Popisy a ilustrace by se měly v básních vyskytovat jen zřídka. Otec Bossu⁹ je ani nepovažuje za skutečné básnické předměty a báseň může být krásná a dokonalá i bez nich.

Neuvádím pokaždé knihy, jež moje hloubání podporovaly a potvrzovaly. Nedělo se tak však z nesprávného úmyslu. Okolnosti mi nedovolovaly, abych měl při sobě mnoho knih. Většinou jsem si musel vypomoci letmo vytvořenými výtahy, do nichž jsem vždy přimísil vlastní myšlenky, a stálo by mě příliš námahy odlišit

5 CANITZ, Friedrich Rudolf Ludwig von. Die dritte Satire. Von der Poesie. In *Des Herrn von Canitz sämtliche Gedichte*. Bern: Beat Ludwig Walther, 1772, s. 153. – Friedrich Rudolf Ludwig Reichsfreiherr von Canitz (1654–1699) byl německý básník a diplomat. Jeho básně měl v oblibě též pruský král Friedrich II.

6 HORATIUS FLACCUS, Quintus. *De arte poetica. O umění básnickém*. Praha: Academia, 2002, 99–100.

7 Pierre Corneille (1606–1684) a Jean Racine (viz pozn. 3 části II, dále jen 3/II), představitelé dramatické tvorby období klasicismu, Voltaire, vl. jm. François-Marie Arouet (1694–1778), filozof a spisovatel osvícenství.

8 Corneillův *Le Cid* (ca 1637) je dnes považován za dramatikovo nejlepší jevištní dílo.

9 Pater Renatus (René) Pierre Le Bossu. Srv. BOSSU, René Pierre Le. *Traité du poème épique*. Paris: Michelle Petit, 1675.

pak vlastní od cizího. Nadto jsem čtenáře nechtěl unavovat častým citováním, ani dodat svému pojednání učený vzhled. Budu rád, pokud se jiným znovu přisoudí to, co jsem si od nich vzal, a nemám v úmyslu se chlubit cizím peřím. Čtenáři, kteří posuzují obsah nějakého spisu, z uvedených vět přece odpozorují, zda přísluší spisovateli, či ne.